

DANKBETUIGING

Ek wil graag my hartlike dank en waardering uitspreek teenoor

- . Prof. Henriette Roos onder wie se bekwame leiding ek die voorreg gehad het om hierdie proefskrif te voltooi
- . Dr. Rialette Wiehahn wat aan die begin my promotor was
- . Anne McCallum vir haar belangstelling, hulp en ondersteuning, asook dié van my familie.

ERKENNING

Die finansiële bystand van die National Research Foundation ten opsigte van hierdie navorsing word hiermee erken. Die menings wat in hierdie publikasie gehuldig word, asook die gevolgtrekkings wat gemaak word, is dié van die outeur en weerspieël nie noodwendig die standpunte van die National Research Foundation nie.

Abstrak

Hierdie studie ondersoek postkoloniale aspekte van die prosa-oeuvre van André P. Brink, met spesifieke verwysing na sy historiografiese tekste ‘n *Oomblik in die wind*, *Houd-den-Bek*, *Die eerste lewe van Adamastor*, *Inteendeel*, *Sandkastele* en *Donkermaan*. Die tekste vorm skakels in ‘n tekstuele geskiedenis van Suider-Afrika wat met die amptelike geskiedenis verband hou, maar dit op verbeeldingryke wyse heroorweeg. Die tekste tree krities in gesprek oor en met heersende politieke (wan)toestande, en die pre-koloniale, koloniale en na-koloniale omstandighede van die land word onder die soeklig geplaas. Die tekste maak tegelykertyd ook voorstelle vir ‘n nuwe politieke en maatskaplike bedeling. Sedert die sewentigerjare manifesteer daar ‘n meerdimensionele postkolonialisme in Brink se oeuvre. Aspekte van die postkolonialisme, poststrukturalisme, postmodernisme, die magiese realisme en die feminisme soos dit in die Brink-tekste verwoord word, word bespreek en geïnterpreteer. Die wyse waarop die tekste die aard van geskiedskrywing, en die verhouding tussen geskiedenis en fiksie, ondersoek, vorm ‘n kernaspek van die navorsing.

Abstract

This study investigates postcolonial aspects of the prose oeuvre of André P. Brink, with specific reference to his historiographical texts ‘n *Oomblik in die wind*, *Houd-den-Bek*, *Die eerste lewe van Adamastor*, *Inteendeel*, *Sandkastele* and *Donkermaan*. The texts can be described as links in a textual history of South Africa: a history corresponding to the official version, revisioning it in an imaginative way. The texts also criticize political (mal)practices, and the pre-colonial, colonial and postcolonial social contexts of the country are critically scrutinized. The texts offer suggestions for a new political dispensation. Since the seventies the Brink oeuvre has developed a multi-dimensional postcolonial approach. Aspects of post-colonialism, post-structuralism, magical realism and feminism as articulated in the texts, are analyzed and interpreted. Brink’s investigation of problems concerning historiography, and the relation between history and fiction, comprised an important aspect of the research leading to this report. **Key terms:** Postcolonial perspectives; *An Instant in the Wind*; *A Chain of Voices*; *The First Life of Adamastor*; *To the Contrary*; *Imaginings of Sand*; *The Rights of Desire*; Re-imagining history; Criticism of socio-political context; New socio-political dispensation.

HOOFSTUK 1

INLEIDEND

1.	ANDRÉ P BRINK: LITERÊRE FENOMEEN	1
2.	DOELWIT EN HIPOTESE	4
2.1	Doelwit: Onderzoek van die aard en omvang van postkoloniale aspekte in Brink se oeuvre	4
2.1.1	Die status van postkoloniale studies in die Afrikaanse letterkunde	4
2.1.2	Brink as postkoloniale outeur	5
2.2	Hipotese	6
3.	TEORETIESE RAAMWERK	9
3.1	Die postkolonialisme	9
3.1.1	Taal en mag in postkoloniale gemeenskappe	12
3.1.2	Die magstryd en littérature engagée	21
3.2	Die representasie van die verlede deur vertelling	27
3.2.1	Die nuwe historisisme	28
3.3	Verbandhoudende terreine	32
3.3.1	Die eksistensialisme	32
3.3.2	Die postmodernisme	34
3.3.3	Tradisionele vertelpatrone en die postmodernisme	37
3.3.4	Die magiese realisme	43
3.3.5	Die ekokritiek	46
3.6.1	Die feminisme	48
4.	SELEKSIE VAN TEKSTE	49
5.	WERKSWYSE	51

HOOFSTUK 2

'N OOMBLIK IN DIE WIND (1975): 'N ALTERNATIEF VIR KOLONIALISME

1.	INLEIDING	55
2.	OPPOSISIE VERSUS AANTREKKING	58
3.	ONDERDRUKKENDE MAATSKAPPY TEENOOR 'DIE WONDERLIKE DROOM'	62
4.	DIE VERHOUDING TUSSEN ELISABETH EN ADAM	71
4.1	Elisabeth en Adam se ontmoeting	71
4.2	'n Paradyslike bestaan by die see	78
4.3	Terugtog na die Kaap	82
5.	TEN SLOTTE	88

HOOFSTUK 3

HOUD-DEN-BEK (1982):
KOLONIALISERING EN IDENTITEIT

1.	GESKIEDENIS EN AKTUALITEIT	91
2.	FEITE, FIKSIE, HISTORIE EN STORIE	92
3.	DIE VERHOUDING: KOLONISEERDER EN DIE ANDER	98
3.1	Die appropriasie van metanarratiewe	98
3.2	Ras, seks en geweld	106
4.	‘N MAGSTRYD: DIE STREWES VAN BLANKES EN SLAWE	111
5.	KOLONIALISME EN STILTE	119
6.	VERTELWYSE EN KOMMUNIKASIE	123
7.	DIE KRINGLOOPMOTIEF	127
7.1	Aarde	127
7.2	Water	128
7.3	Wind	131
7.4	Vuur	131
8.	PLEK EN DIE POSTKOLONIALISME	132
9.	TEN SLOTTE	133

HOOFSTUK 4

DIE EERSTE LEWE VAN ADAMASTOR (1988):

'N MITE UIT DIE PRE-KOLONIALE ERA

1.	TEKS EN KONTEKS	135
2.	ONTMOETING TUSSEN EUROPEËRS EN AFRIKANE: FIKSIE, GESKIEDENIS EN MITE	135
3.	RENAISSANCE-VOORSTELLINGS VAN AFRIKA	138
4.	DIE VERHAALVERLOOP	139
5.	INTERTEKSTE	147
6.	EUROPESE EN AFRIKA-VERTELTRADISIË	150
7.	ASSOSIASIË, SIMBOLE EN METAFORE	157
8.	DIE AMBIGUÏTEIT VAN POSTMODERNE STRATEGIË	161
9.	DIE VERHOUDING: WIT VROU EN SWART MAN	167
10.	TEN SLOTTE	170

HOOFSTUK 5

INTEENDEEL (1993):

BLOOTLÊ VAN DIE KOLONIALE IDEOLOGIE

1.	GESKIEDENIS EN STORIE, WERKLIKHEID EN VERBEELDING	172
2	DIE NARRATIEWE REPRESENTASIE VAN BARBIER SE LEWENSVERHAAL	175
2.1	“DIE EERSTE DEEL”	175
2.2	“DIE TWEEDE DEEL”	180
2.3	“DIE DERDE DEEL”	181
3.	DIE IMPAK VAN DIE INTERTEKS	182
4.	POSTMODERNISME, DEKONSTRUKSIE EN MAGIESE REALISME	189
5.	TEN SLOTTE	198

HOOFSTUK 6

OP DIE DREMPEL VAN 'N NUWE BEDELING EN 'N NUWE MILLENNIUM

1.	'N VERANDERDE SAMELEWING EN 'N NUWE LETTERKUNDE	200
2.	<i>SANDKASTELE</i> (1996)	
	OORGANG NA 'N NUWE DEMOKRATIESE SUID-AFRIKA	202
2.1	Wat en hoe vertel word: die magiese werklikheid	202
2.2	Postkolonialiteit en feminisme	213
2.3	Die geskiedenis: 'n mengsel van feitlikhede, verdraaiings, leuens en fantasieë	220
2.4	Verandering en vernuwing deur hibridisering	223
3.	<i>DONKERMAAN</i> (2000)	
	MAG IN 'N NUWE GEDAANTE	226
3.1	Die magiese realisme	227
3.2	Bosch en Brink	231
3.3	Begeerte as sentrale motief	239
3.4	Die uitbeelding van die vrou	244
3.5	Kommentaar op die werklikheid	248
3.6	Die wêreld van die teks	251
3.7	Ten slotte	253

HOOFSTUK 7

SAMEVATTING

1.	SKAKELS IN 'N HISTORIESE KETTING	255
1.1	<i>Die eerste lewe van Adamastor</i> (1988)	256
1.2	<i>Inteendeel</i> (1993)	257
1.3	<i>'n Oomblik in die wind</i> (1975)	257
1.4	<i>Houd-den-Bek</i> (1982)	258
1.5	<i>Sandkastele</i> (1995)	259
1.6	<i>Donkermaan</i> (2000)	259
1.7	Die Brink-tekste en fases van die koloniale geskiedenis	260
2.	VOORSTELLE VIR 'N NUWE POLITIEKE EN MAATSKAPLIKE BEDELING EN 'N NUWE LITERATUUR	264
3.	'N MEER-DIMENSIONELE POSTKOLONIALISME	271
3.1	Geskiedenis van die land	273
3.2	Posisie van die vrou	273
3.3	Ekologie	275
3.4	Die magiese realisme	276
	BRONNELYS	278